

Nr 138

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 2 och 4 §§ förordningen den 11 december 1959 (nr 575) med föreskrifter om vissa betalningsvillkor vid yrkesmässig försäljning av bilar, m. m.; given Stockholms slott den 16 mars 1962.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till förordning angående ändrad lydelse av 2 och 4 §§ förordningen den 11 december 1959 (nr 575) med föreskrifter om vissa betalningsvillkor vid yrkesmässig försäljning av bilar.

GUSTAF ADOLF

G. E. Sträng

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen framlägges förslag i syfte att ernå större likformighet beträffande tillämpningen av den sedan april 1960 gällande regleringen av bilhandelns betalningsvillkor. Förslaget innebär, att ett i princip enhetligt kontrollsystem införes för hela bilhandeln efter mönster av vad som härvidlag gäller för sådana bilhandlare, som förbundet sig att iakttaga regleringen genom att biträda en av Kungl. Maj:t godkänd överenskommelse mellan kommerskollegium och vederbörande branschorganisation. Kommerskollegium föreslås bli tillsynsmyndighet beträffande efterlevnaden av regleringen i hela dess omfattning och utrustas med härför erforderliga granskningsbefogenheter.

Förslag

till

förordning angående ändrad lydelse av 2 och 4 §§ förordningen den 11 december 1959 (nr 575) med föreskrifter om vissa betalningsvillkor vid yrkesmässig försäljning av bilar

Härigenom förordnas, att 2 och 4 §§ förordningen den 11 december 1959 med föreskrifter om vissa betalningsvillkor vid yrkesmässig försäljning av bilar skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

2 §.

Säljare må — — — månader (k r e d i t t i d).

Kontantinsatsen må — — — ekonomisk intressegemenskap.

Har avtalats — — — i kontantinsatsen.

Kredittiden räknas — — — av säljaren.

När särskilda skäl därtill äro, må kommerskollegium medgiva undantag från stadgandena i denna paragraf.

4 §.

Säljare, som utlämnar försäld bil i strid mot föreskrifterna i 2 §, skall böta en tiondedel av bilens värde, dock lägst 500 kronor och högst 2 000 kronor.

2 §.

1 m o m. Säljare må — — — månader (k r e d i t t i d).

Kontantinsatsen må — — — ekonomisk intressegemenskap.

Har avtalats — — — i kontantinsatsen.

Kredittiden räknas — — — av säljaren.

2 m o m. Efterlevnaden av stadgandena i 1 mom. skall stå under tillsyn av kommerskollegium, som, när särskilda skäl därtill äro, må medgiva undantag från dessa stadganden.

Kommerskollegium äger genom auktoriserad revisor eller annan här för skickad person kontrollera, att säljaren ställt sig föreskrifterna i 1 mom. till efterrättelse. Efterkommes icke anmaning att lämna för sådan kontroll erforderlig uppgift, må kommerskollegium förelägga säljaren lämpligt vite.

4 §.

Säljare, som utlämnar försäld bil i strid mot föreskrifterna i 2 § 1 mom., skall böta en tiondedel av bilens värde, dock lägst 500 kronor och högst 2 000 kronor.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 mars
1962.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM,
LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM,
HERMANSSON, HOLMQVIST.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler che-
fen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, fråga om *ändring av före-
skrifterna om vissa betalningsvillkor vid yrkesmässig försäljning av bilar*
samt anför därvid följande.

Sedan den 1 april 1960 gäller viss reglering av betalningsvillkoren inom
den yrkesmässiga bilhandeln. Bestämmelser härom finns intagna i för-
ordningen den 11 december 1959 (nr 575) med föreskrifter om vissa betal-
ningsvillkor vid yrkesmässig försäljning av bilar. Enligt denna förordning
må säljare inte utlämna försäld bil av annat slag än lastbil eller buss
med totalvikt överstigande 1 800 kilogram, med mindre köparen erlagt minst
fyrtio procent av vederlaget och i övrigt förbundit sig att gälda återstoden
inom femton månader eller, då fråga är om fordon avsett att utnyttjas i yr-
kesmässig trafik, tjugofyra månader. Utlämnas bil i strid mot dessa be-
stämmelser utgår böter med en tiondedel av bilens värde, dock lägst 500 och
högst 2 000 kronor.

Kommerskollegium äger på särskilda skäl medgiva undantag från de i för-
ordningen angivna betalningsvillkoren. Härutöver gäller, att förordningen
inte skall äga tillämpning, om säljaren biträtt en av Kungl. Maj:t godkänd
överenskommelse, enligt vilken det åligger honom att iakttaga betalnings-
villkor, motsvarande de i förordningen angivna. Sådan överenskommelse
har med verkan fr. o. m. den 1 april 1960 träffats mellan kommerskolle-
gium och Sveriges automobilhandlareförbund, numera Motorbranschens
riksförbund. Enligt denna överenskommelse, som gäller tills vidare med tre
månaders ömsesidig uppsägning, åtar sig förbundet, att från de för förbun-
det kända bilhandlarna infordra förbindelse att vid sådan försäljning, som
avses i förordningen, iakttaga samma betalningsvillkor, som finns angivna i
denna, vid risk att vid överträdelse häremot åläggas vite enligt samma grun-
der som i fråga om böter enligt förordningen. Förbundet åtar sig dessutom,
att i erforderlig utsträckning genom auktoriserad revisor eller annan härför
skickad person kontrollera efterlevnaden av de överenskomna betalnings-
villkoren. Framkommer att dessa åsidosatts skall enligt överenskommel-

sen frågan om viteserläggande hänskjutas till en särskild skiljenämnd. Det föreligger vidare viss uppgiftsskyldighet för förbundet till kommerskollegium för dess kontroll av att överenskommelsen tillämpas. Kollegium äger på framställning av förbundet medgiva undantag från de överenskomna betalningsvillkoren.

Säljare, som avgivit förbindelse till förbundet, åtar sig därmed att tillhandahålla sin bokföring med tillhörande handlingar för granskning enligt överenskommelsens kontrollföreskrifter samt att omedelbart vid anfordran av förbundet utge honom ålagt vite.

Kostnaderna för kontrollen och för skiljenämndens verksamhet skall enligt överenskommelsen i första hand bestridas av inflytande viten och vad därutöver erfordras av förbundet med visst garanterat statsbidrag.

I övrigt är att nämna, att överenskommelsen träffades under förutsättning, att genom lagstiftningsåtgärd tillskapades lika villkor för säljare, som genom förbindelse biträder överenskommelsen, och säljare, som ej biträder denna.

I framställning till Kungl. Maj:t den 22 januari 1962 har *Motorbranschens riksförbund* under åberopande av att det icke föreligger den i överenskommelsen förutsatta likställigheten mellan säljare, som biträtt överenskommelsen, och andra säljare hemställt att åtgärder måtte vidtagas för att ernå sådan likställighet.

Förbundet upplyser, att av landets omkring 1 000 yrkesbilhandlare drygt 800 har lämnat förbindelse att följa överenskommelsen. Omkring 200 förelagare står utanför överenskommelsen och är därigenom underkastade förordningens bestämmelser.

Bilhandlare som avgivit förbindelse blir, framhåller förbundet, föremål för granskning i enlighet med överenskommelsens bestämmelser och under överinseende av kommerskollegium såsom tillsynsmyndighet. Någon tillsynsmyndighet finns emellertid inte beträffande efterlevnaden av förordningen och detta har enligt förbundets mening skapat svårigheter i flera hänseenden, bl. a. genom att kommerskollegium icke kan få överblick över hur kreditreglerna tillämpas inom hela den yrkesmässiga bilhandeln. En sådan överblick torde dock framstå som nödvändig för att i dispensärenden kunna utforma en enhetlig praxis.

Allvarligare finner emellertid förbundet vara, att kreditreglerna i praktiken synes bli mindre effektiva i fråga om försäljningar, som faller under förordningen, än när överenskommelsen äger tillämpning. Enligt förbundet sammanhänger detta med att polis- och åklagarmyndigheterna saknar effektiv möjlighet att mot en säljares vilja företaga en allsidig granskning av bokföring och därtill hörande handlingar för att utröna om överträdelse skett mot förordningens bestämmelser. Förbundet anför mot bakgrunden härav följande.

När förbundet för sin del godkände överenskommelsen, var det en självklar förutsättning att det bl. a. i fråga om kontrollens effektivitet skulle bli

full likställighet mellan dem som hade att följa överenskommelsen och dem som lydde under förordningen. Erfarenheterna har dock visat, att så icke blivit fallet. Detta har vållat oro bland förbundets medlemmar. De hyser den uppfattningen att för närvarande tillräcklig garanti saknas för att konkurrensen kan ske på lika villkor; de har den känslan att de utanför överenskommelsen stående bilhandlarna alltför lätt kan begagna sig av den fördel i konkurrenshänseende, som en underlåtenhet att följa kreditreglerna onekligen i regel innebär.

Till belysande av det anförda framhåller förbundet, att under tiden 1 april —31 december 1961 kontroll skett hos omkring 160 företagare anslutna till överenskommelsen, varvid i genomsnitt 125 försäljningar per företag granskats. Hittills har på grundval av vad som framkommit vid granskningen 44 fall hänskjutits till skiljenämnden. Under samma tid har efter anmälan av förbundet omkring 15 utanför överenskommelsen stående företag varit föremål för ingripande från polis- och åklagarmyndigheterna, varvid i ett icke ringa antal fall omfattande överträdelse framkommit.

I syfte att undanröja dessa olägenheter föreslår förbundet, att kommerskollegium i enlighet med vad som gäller i fråga om överenskommelsens tillämpning måtte utses som tillsynsmyndighet även beträffande efterlevnaden av förordningens föreskrifter och att kollegium för fullgörandet av denna uppgift får rätt att vidtaga granskningar av bokföring och därtill hörande handlingar hos bilhandlare, som är underkastade förordningens bestämmelser. Om så finnes lämpligt av praktiska skäl, bör enligt förbundets mening hinder inte föreligga, att kommerskollegium för själva granskningsverksamheten anlitar antingen annan därför lämplig myndighet med kontrollverksamhet av exempelvis samma art som den av statens pris- och kartellnämnd bedrivna eller också auktoriserad revisor eller annan granskningsman. Skulle sistnämnda väg väljas, säger sig förbundet intet ha att erinra mot, att kostnaderna för granskningsverksamheten tills vidare i första hand avräknas mot viten, som inflyter från överträdelse av överenskommelsens bestämmelser.

Över förbundets framställning har efter remiss *yttranden* avgivits av riksåklagaren, kommerskollegium, statens pris- och kartellnämnd, bilkreditnämnden samt Sveriges bilindustri- och bilgrossistförening.

Riksåklagaren framhåller, att man i och för sig kan ifrågasätta riktigheten av uttalandet om polis- och åklagarmyndigheternas bristande utredningsmöjligheter med hänsyn till de positiva resultat som nåtts denna väg. Ovedersägligt är emellertid, att ingripanden från dessa myndigheter icke kan ske innan misstanke om brott uppkommit. Riksåklagaren finner det därför vara till gagn att uppgiften att utöva tillsyn över efterlevnaden av förordningen anförtros åt särskild myndighet, lämpligen kommerskollegium med tanke på dess ställning som tillsynsmyndighet i vad avser tillämpningen av överenskommelsen. Om denna anordning vidtages ifrågasätter riksåklagaren, om inte i förordningen hör införas den regeln, att åtal för överträdelse av förordningens föreskrifter skall äga rum allenast efter angivelse av kommerskollegium.

Kommerskollegium anför i sitt yttrande följande beträffande den av förbundet påtalade bristande likställigheten vid nuvarande system.

En av överenskommelsen bunden bilhandlare får finna sig i att bli underkastad fullständig kontroll från förbundets sida. Han kan ej hindra den av förbundet för kontrollen anlitate revisorn att granska samtliga affärshandlingar, berörande hans yrkesmässiga försäljning av bilar. Detta gäller även om anledning att misstänka överträdelse av avbetalningsreglerna saknas. Härvidlag har en utanför överenskommelsen stående bilhandlare en bättre ställning. Han behöver ej befara kontroll, med mindre skäligen misstanke om brott mot förordningen yppats och mot hans vilja kan polis- och åklagarmyndigheten ej kräva att få taga del av andra handlingar än sådana som hänföra sig till det brott varom misstanke föreligger. Enligt vad kollegium under hand inhämtat från ett par åklagare ha i en del fall omständigheterna varit sådana att en av förbundet gjord hemställan om kontroll av en utanför överenskommelsen stående bilförsäljare, som av förbundet misstänkts för att i stor omfattning bryta mot förordningen, icke kunnat tillmötesgå.

Mot denna bakgrund finner kollegium ofrånkomligt att, om den nuvarande ordningen skall bibehållas, förbundets önskemål om likställighet blir tillgodosett och anför därjämte följande.

Kollegium vill inte bestrida att det, med hänsyn till de uppgifter som kollegium redan fått sig pålagda i samband med förevarande reglering, ligger nära till hands att kollegium får påtaga sig också uppgiften att vara tillsynsmyndighet beträffande de bilhandlare, som stå utanför överenskommelsen. Däremot är det en för kollegium alltför främmande arbetsuppgift att genom egen granskning av företags affärshandlingar inhämta upplysningar om huru företaget förhåller sig i det ena eller andra avseendet. Dessutom saknar kollegium personal som kan ägna sig åt arbetsuppgifter av detta slag. Det synes kollegium lämpligt att själva granskningsarbetet får handhas av myndighet som har resurser härför och som vanligen utför arbeten av sådan art. Såsom förbundet antytt torde pris- och kartellnämnden vara väl skickad för ändamålet. Kollegium skulle sålunda äga av nämnden påkalla biträde för utredning av fråga, huruvida visst företag frångått de föreskrivna betalningsvillkoren eller ej, varefter det skulle ankomma på kollegium att avgöra om utredningen bör föranleda vidare åtgärd.

Kollegium tillägger emellertid, att det synes tveksamt om det med stöd av gällande lagstiftning är möjligt att pålägga pris- och kartellnämnden den ifrågasatta granskningsuppgiften även om det kan hävdas att kännedom rörande i vilken utsträckning bilhandlarna åtlyder stadgade föreskrifter om betalningsvillkor ytterst har stor betydelse ur pris- och konkurrenssynpunkt.

Pris- och kartellnämnden avvisar tanken på att tilldela nämnden uppgiften som granskningsorgan. Såsom skäl härför åberopas, att nämnden är ett utrednings- och upplysningsorgan med uppgift att följa utvecklingen av och främja kännedomen om pris- och konkurrensförhållandena inom näringslivet. Nämnden framträder i denna verksamhet icke såsom myndighet med polisiära uppgifter och fungerar icke såsom något kontrollorgan. Detta är av stor betydelse för nämndens verksamhet och ett avsteg härifrån genom att tilldela nämnden den ifrågavarande kontrolluppgiften kan, enligt nämndens mening, skada och försvåra dess arbete, som i icke ringa utsträckning är beroende av företagarnas positiva medverkan. Nämndens personal är

icke dimensionerad för en uppgiftsinsamling och ett utredningsarbete, där aktiviteten helt koncentreras på myndighetens sida, och, tillägger nämnden, inom nuvarande organisation saknas arbetskraft, som kan avdelas för en granskningsverksamhet av här ifrågavarande slag. Nämnden framhåller dessutom, att sådan granskningsverksamhet icke kan utövas av nämnden med mindre ändring vidtages i uppgiftsskyldighetslagen och i nämndens instruktion.

Bilkreditnämnden ifrågasätter lämpligheten av att bestrida kostnaderna för den utvidgade kontrollverksamheten av inflytande viten från överträdelser av överenskommelsens bestämmelser. Kostnaderna bör stanna på statsverket, framhåller nämnden, som eljest finner förbundets framställning vara välgrundad.

Sveriges bilindustri- och bilgrossistförening vill icke motsätta sig bifall till framställningen.

Departementschefen

Bilförsäljningen i vårt land har under efterkrigstiden successivt ökat och någon egentlig avmattning kan icke konstateras. Det är en betydande del av våra disponibla tillgångar som omsättes i bilar. Bilköpen sker i stor utsträckning på avbetalning. Ur allmän synpunkt är det av väsentlig betydelse att fasta regler finnes för denna avbetalningshandel. Den sedan april 1960 gällande regleringen av bilhandelns betalningsvillkor är enligt min mening värdefull. Det är emellertid angeläget att regleringssystemet fungerar effektivt och dessutom i konkurrenshänseende ger full likställighet inom hela den yrkesmässiga bilhandeln.

Såsom framgått av det tidigare anförda har Motorbranschens riksförbund påtalat, att det gällande regleringssystemet icke ger full likställighet mellan å ena sidan bilhandlare, för vilka föreskrifterna i 1959 års förordning äger tillämpning, och å andra sidan bilhandlare, vilka biträtt den av förbundet och kommerskollegium träffade frivilliga överenskommelsen. Förbundet har hävdat, att kontrollen av att föreskrivna betalningsvillkor iakttages är mindre effektiv för de bilhandlare som icke biträtt överenskommelsen än för övriga bilhandlare. Förbundets uppfattning har vitsordats i de avgivna remissyttrandena.

I syfte att nå full likställighet inom hela den yrkesmässiga bilhandeln föreslår förbundet, att kommerskollegium får till uppgift att utöva tillsyn över efterlevnaden av förordningens bestämmelser och att kollegium därvid utrustas med erforderliga kontrollbefogenheter.

I likhet med remissinstanserna finner jag den föreslagna ordningen med en särskild tillsynsmyndighet för kontroll av tillämpningen av förordningens bestämmelser vara en lämplig lösning för att åstadkomma en likformig behandling av bilhandlarna. Jag anser även att uppgiften som tillsynsmyndighet bör anförtros åt kommerskollegium. Därmed kommer denna myndighet att utöva tillsynen över regleringen såväl enligt förordningen som enligt överenskommelsen, vilket såsom förbundet framhållit kan ha speciellt värde för bedömning av dispensärenden.

För tillsynen bör kollegium, såsom också förutsatts av förbundet, ha befogenheter att vidtaga granskningar hos bilhandlare, som icke biträtt överenskommelsen. I och för sig vore önskvärt om granskningsverksamheten kunde ske av kollegium eller för dess räkning av annan statlig myndighet, som bedriver utredningsverksamhet av likartat slag. De av kollegium anförda skälen mot att som tillsynsmyndighet även ombesörja själva granskningsarbetet finner jag dock bärande. Med hänsyn till den principiella inriktningen av pris- och kartellnämndens verksamhet synes det ej heller lämpligt med den ifrågasatta medverkan från nämnden för detta arbete. Någon annan statlig myndighet torde icke heller kunna komma i fråga.

Jag finner mig därför böra förorda att kommerskollegium får anlita auktoriserad revisor eller annan för uppgiften skickad person för berörda granskning. Därmed ernås även i detta avseende full likställighet mellan de bilhandlare som biträtt den frivilliga överenskommelsen och övriga bilhandlare, eftersom den kontrollverksamhet, som bedrivs från förbundets sida enligt överenskommelsen, även sker genom auktoriserad revisor. För att den för kontrollen erforderliga insynen i bokföring med tillhörande handlingar skall kunna ske, bör kollegium kunna förelägga bilhandlare som undandrar sig granskningen lämpligt vite.

Jag förordar en omläggning av regleringssystemet i enlighet med det anförda. Förslag till härför erforderliga ändringar i 1959 års förordning med föreskrifter om vissa betalningsvillkor vid yrkesmässig försäljning av bilar har utarbetats inom finansdepartementet.

Jag delar den vid remissbehandlingen uttalade uppfattningen, att kostnaderna för kontrollen av efterlevnaden av förordningens bestämmelser bör bestridas av staten. Storleken av dessa kostnader kan nu ej med någon större säkerhet bedömas. De torde dock kunna beräknas bli av begränsad omfattning och rymmas inom äskade anslag.

Under återopande av vad i det föregående anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att antaga det inom finansdepartementet upprättade förslaget till *förordning angående ändrad lydelse av 2 och 4 §§ förordningen den 11 december 1959 (nr 575) med föreskrifter om vissa betalningsvillkor vid yrkesmässig försäljning av bilar.*

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Sven-Olof Norberg